

Wat was de naam van Christiaan?

Genealogie kan je leven behoorlijk overhoop gooien. Annemieke van der Vegt overkwam dat, toen ze bij toeval ontdekte dat ze rechtstreeks afstamt van een in Afrika geboren man die als jongetje in het midden van de achttiende eeuw werd meegenomen naar Nederland. De ontdekking werd het begin van een spannende speurtocht naar zijn leven. **tekst Sophie Reinders**

Christiaan van der Vegt werd rond 1743 geboren op de kust van Guinee in West-Afrika. Als klein jongetje werd hij naar Nederland meegenomen. Daar diende hij eerst aan het stadhoudelijk hof en daarna in het huishouden van de Weesper burgemeester Abraham d'Arrest. Hij huwde het Weesper meisje Kaatje de Bas, kreeg met haar tien kinderen en was tot zijn dood in 1825 achtereenvolgens turf- en korendrager, pluimgraaf, lantaarnopsteker, fluitspeler en toneelspeler op de kermis. De vraag naar de naam van Christiaan lijkt zichzelf te beantwoorden, maar niets is minder waar. Hoe het donkere jongetje door zijn ouders genoemd werd, daar is Annemieke van der Vegt nog altijd niet achter. Het is de vraag die al twee jaar het onderzoek naar haar voorvader – zijn achterkleinzoon is haar overgrootvader – drijft. Zij draagt met trots zijn achternaam en krullen ('door hem gekregen') en

probeert zoveel mogelijk van zijn leven te achterhalen. 'Als ik naar *Spoorloos* kijk, dan denk ik altijd even aan Christiaans ouders. Hun kind is weggenomen, nooit meer teruggekeerd en ze hebben geen idee wat er met hem gebeurd is. Hij is als een tak losgetrokken van zijn stam. Met mijn onderzoek probeer ik dat lijntje tussen tak en stam te herstellen. Ik zie Christiaan als een diamant met heel veel vlakjes en ik probeer al die vlakjes in het licht te krijgen.'

'Dat kan niet waar zijn'

De lijntjes tussen Annemieke en Christiaan van der Vegt en tussen Christiaan en zijn verleden worden steeds dikker. Het begon allemaal enkele jaren geleden, toen Annemieke haar naam in de Google-zoekbalk tikte. Daar stuitte ze op een stamboom, de naam 'Christiaan van der Vecht' en de tekst 'was de voormalige slaaf van de Weesper burgemeester

Abraham d'Arrest sr., die op zo'n goede voet met de stadhouder prins Willem V stond dat deze regelmatig bij D'Arrest thuis dineerde. Daar heeft hij ook deze slaaf ontmoet.' Van der Vegt belde onmiddellijk haar vader met de vraag of hij wist dat zij mogelijk van deze slaaf afstammen. 'Zijn reactie was: "Dat kan niet waar zijn!" Ik ben toen eerst digitaal begonnen bij de geboorteakte van mijn overgrootvader. Mijn vader bevestigde dat die gegevens klopten. De link was gelegd.' Van der Vegt zag dat de tekst op internet door iemand uit Weesp geschreven was en besloot naar het archief in Weesp te gaan. 'Er lag één mapje in het archief met daarop zijn naam. Daar zaten de afschriften van één brief van hem en één brief van zijn dochter in, de originelen heb ik nog niet gevonden. Vrienden spoorden me aan een *Google drive* aan te maken. Daar plaats ik sindsdien foto's en transcripties van al mijn vondsten in. Zo zijn we met een

Fragment van een schets van de trouwplechtigheid van Karel Christiaan van Nassau-Weilburg en Carolina prinses van Oranje-Nassau, door Tethart Philip Christian Haag, met mogelijk Christiaan van der Vegt temidden van andere hofdienaren van de bruid.

Coll. Rijksmuseum, Amsterdam

groepje gaan ontcijferen wat er in de bronnen staat.

Op haar blog 'Hoe heette Christiaan' (hoeheetchristiaan.nl) is het complete verslag van Van der Vegts onderzoek te lezen. Zij kiest ervoor zich daar te beperken tot levensfeiten die ze met bronnen kan staven. 'Een enkele keer verwoord ik een hypothese waarbij ik het fijn vind als mensen meedenken of helpen, maar de meeste hypothesen houd ik voor mezelf tot ik ze kan bewijzen.' Inmiddels heeft Van der Vegt behoorlijk wat vlakjes van

'Ik draag
zijn krullen
met trots'

Christiaans
diamant in het
licht weten te
plaatsen. Op
20 april 1748,
zo vermeldt
een krantenar-
tikel uit die

tijd, werden er twee Afrikaanse jongetjes geschonken aan Carolina prinses van Oranje-Nassau, zus van stadhouder Willem V. Een van die twee jongetjes was hoogstwaarschijnlijk Christiaan. In een veel latere brief schrijft Christiaan dat hij Carolina als domestiek gediend heeft en in 1762 haar echtgenoot Karel Christiaan van Nassau-Weilburg. 'Hij schrijft ook veel over Willem V als zijn grote weldoener. Er is een tekening van het huwelijk van Carolina gemaakt. Linksonder lijkt haar hofgezin getekend met daartussenin een Afrikaanse page. Ik weet inmiddels tachtig procent zeker dat dat Christiaan is.' Het andere geschonken jongetje overleed al een jaar na aankomst in Nederland. Christiaan werd in 1764 'overgedaan' aan Carolina's grootmoeder, Maria Louise van Hessen-Kassel. Na zijn tijd aan het hof heeft Christiaan

23 jaar bij de familie D'Arrest in Weesp gewoond, een hugenotenfamilie van de eerste generatie. Vóór zijn doop werd hij waarschijnlijk Presto genoemd, niet zijn geboortenaam maar een naam die hij in Nederland kreeg. 'De D'Arrests leefden heel erg in de Verlichting. Dat is zo mooi om te zien. Ik heb een boedelinventarislijst van hun huis gevonden. Er stonden allemaal dingen in dat huis die bij wijze van spreken nu in het Teylersmuseum staan, zoals microscopen en wereldbol- len. Hoe gelukkig ben ik dat ik kan zien in welk huis Christiaan gewoond heeft?' Op de lijst staan ook muziekstukken: 'Toen ik dat zag, bedacht ik me dat ze nog geen elektriciteit hadden en de muziek dus zelf gespeeld moeten hebben. Presto waarschijnlijk ook. Hij speelde fluit. In 1788 werd hij dankzij de zoon van de burgemeester bij de schutterij als pijper benoemd en andere bronnen vermelden dat hij in 1821, 77 jaar oud, langs kermissen trok als fluitspeler.' Het grootste deel van de muziekstukken die op de lijst genoemd worden, was nog te achterhalen. Daar heeft Van der Vegt een *Spotify list* van gemaakt: 'Door mijn huis klinkt nu af en toe de muziek van Christiaan.'

Een verslag, maar geen boek

Het maken van de muziekljst op Spotify

'Door mijn huis klinkt nu af en toe de muziek van Christiaan'

Trouwplechtigheid van Karel Christiaan van Nassau-Weilburg en Carolina prinses van Oranje-Nassau in de Grote Kerk te Den Haag op 5 maart 1760. Linksonder het hofgezin van de bruid met een Afrikaanse page, mogelijk Christiaan van der Vegt. Ets van Simon Fokke naar ontwerp van Tethart Philip Christian Haag, 1760-1761. Coll. Rijksmuseum, Amsterdam

is typerend voor de verslaglegging van Van der Vegts onderzoek. Ze houdt niet alleen een blog, maar ook een Facebookpagina, een Twitteraccount en een *Pinterest board* bij. Op haar Facebookpagina en blog leven mensen erg mee met haar zoektocht en gaan ze regelmatig met elkaar in discussie. 'Ze zeggen dat ik de geschiedenis heel dichtbij breng. Dat vind ik mooi. En er zijn overal mensen die meer verstand hebben van bepaalde zaken dan ik. Ik vind het heel belangrijk om open te staan voor de kennis van anderen.'

Haar zoektocht blijkt voor veel mensen niet alleen interessant leesvoer, maar ook een les in het doen van historisch onderzoek. 'Zonder dat je het in de gaten hebt, zitten er archieflessen in mijn verslagen', aldus Van der Vegt, die ook regelmatig vragen krijgt van lezers over hoe een stamboom of blog aan te maken. 'Ik raad iedereen die historisch onderzoek doet sowieso aan minstens een keer in de drie maanden terug te keren naar de originele bronnen. Ik herlees de brieven van Christiaan bijvoorbeeld heel vaak, gewoon omdat ik merk dat je ogen dan op zinnen vallen waarvan je de

relevantie eerder over het hoofd zag.' Annemieke van der Vegt heeft geen achtergrond als historica - 'Ik heb niet gestudeerd, maar ik heb wel een enorme nieuwsgierigheid' -, en werkte onder meer als *social media* manager bij KPN. Haar karakter en werkachtergrond stuurden haar keuze om haar onderzoek niet in een boek vast te leggen, maar via allerlei interactieve digitale kanalen aan haar volgers te presenteren. 'Ik vind dat je transparant moet zijn. De weg ergens naartoe vind ik veel interessanter dan het eindresultaat. Mijn blog laat het proces zien. Je kunt ook zien dat ik soms fouten maak en dat mag. Ik wil heel graag mensen in mijn proces meenemen. Een boek geeft altijd een eindresultaat weer en dat vertelt gewoon niet het hele verhaal.' Inmiddels heeft Van der Vegt een netwerk van professionals om zich heen gebouwd. Ze beschouwt Michel Doortmont, hoofddocent Internationale betrekkingen en Afrikastudies aan de universiteit van Groningen, als haar mentor. Hij volgt Van der Vegts onderzoek vanaf het begin en helpt haar

Annemieke van der Vegt
(in het midden) met andere nazaten
op de trap van de Grote Kerk
van Weesp, waarin Christiaan
werd gedoopt. Part. coll.

regelmatig met haar (archief)onderzoek. 'Michel spoort me aan om mezelf nu geen amateur meer te noemen. "Jij bent echt een wetenschapper", zegt hij.' Van der Vegt presenteert al haar onderzoeksresultaten bewust open en zoveel mogelijk zonder oordelen. 'Ik wil geen stempeltjes en hokjes, ik wil dat iedereen zijn eigen conclusies kan trekken. Iedereen mag zelf bedenken hoe de situatie was. Dingen die ik zeker weet presenteer ik zoals gezegd ook zo, maar de rest laat ik open. Ik spreek bijvoorbeeld ook nooit over Christiaan als 'slaaf'. Sommige mensen menen dat hij dat was, anderen spreken over 'afhankelijk' zoals wij dat allemaal van onze werkgever zijn.' Christiaan zelf verwijst nergens naar zijn jeugd en ook niet naar de naam Presto. 'Op het moment dat hij gedoopt is, op 33-jarige leeftijd, lijkt hij er afstand van te nemen. Overigens schrijft hij dat hij Maria Louise altijd dankbaar zal blijven dat zij hem het christelijk geloof gegeven heeft.'

Christiaan voorbij

Van der Vegts onderzoek startte als een zoektocht naar Christiaan, maar ze beschrijft inmiddels ook de levens van Christiaans nazaten, die vaak ook zeer interessant blijken te zijn; een van zijn zonen heeft bijvoorbeeld gevochten bij Waterloo. 'Het hofleven, de Franse tijd,

het zit allemaal in Christiaans leven.' Bovendien heeft haar onderzoek inzichten van historici over hoe bepaalde zaken destijds waren of gingen aangevuld of gecorrigeerd. Zo kon ze aantonen dat er in 1817 – anders dan wel is beweerd – wel degelijk racisme bestond. Dit blijkt bijvoorbeeld uit een brief van Christiaan waarin hij schrijft 'ofschoon ik met zwart vel bekleed ben, ben ik wel goed van hart'. En hoewel het houden van slaven in de Republiek officieel verboden was, ontdekte Van der Vegt dat het in 1754 nog oogluikend werd toegestaan. Bij een doop in de kerk van Weesp spreekt een man over zijn slaaf die hij op dat moment vrijlaat: 'Ik heb hem gekocht in 1743 op de markt. Ik laat hem vrij, maar ik ben wel zijn eigenaar.' Niemand in die kerk kwam in protest. Van der Vegts meest dierbare resultaat is het teruggeven van zijn naam aan een anoniem jongetje. 'In Weesp hangt een schilderij met een zwarte jongen op de achtergrond. Door mijn onderzoek weten we wie hij was voor zijn doop en na zijn doop. Ze hebben er nu een bordje bij gehangen met zijn naam erop. Dat vind ik geweldig!' Op Pinterest verzamelt Van der Vegt allerlei schilderijen van statige families met daarop ook zwarte pages. Haar droom is om bij zoveel mogelijk

schilderijen waarop Afrikaanse jongetjes staan afgebeeld naambordjes te kunnen plaatsen en hun verhaal te vertellen. 'Ik zou ze graag hun naam teruggeven, zoals ik bij mijn eigen voorvader ook probeer te doen.'

Vier procent Afrika

Annemieke van der Vegt heeft inmiddels verschillende andere nazaten van Christiaan leren kennen. Voor hen organiseert ze jaarlijks een wandeling, genaamd 'In de voetsporen van Christiaan'. Haar onderzoek is echter niet bedoeld om uiteindelijk een zo compleet mogelijke reünie van de familie te bewerkstelligen. 'Mijn vader is wel zeer betrokken en heeft op mijn verzoek DNA-materiaal voor autosomaal onderzoek naar Ancestry in de Verenigde Staten gestuurd. We konden niet kiezen voor een Y-DNA test, omdat mijn vader geen afstameling in directe mannelijke lijn is. Christiaans kleindochter Kaatje, mijn betovergrootmoeder, kreeg zes kinderen van een onbekende vader. Een maand later kwam de uitslag: "Vier procent

Amone Sophia Frederike van Löwenstein-Wertheim-Virneburg, gravin van Limpurg-Sontheim, echtgenote van Abraham d'Arrests vriend Bertrand Philip Sigismund Albrecht graaf van Gronsveld-van Diepenbroick-Impel, geschilderd door Rosine de Gasc-Lisceweska. Rechts haar dienaar Cocquamar Crenequie, die op vijftienjarige leeftijd in Berlijn werd gedoopt en daarbij zijn christelijke naam Willem Philip Frederik kreeg. Coll. Museum Weesp

‘Mijn vader heeft Christiaan in zich en ik draag hem in mij’

Afrika.” Dat kwam wel binnen bij ons. Mijn vader heeft Christiaan in zich en ik draag hem in mij. Mensen die mee willen helpen (familie en niet-familie) zijn van harte welkom om contact met Van der Vegt op te nemen, maar zij zal niemand proberen te dwingen. ‘Er wonen nazaten in Weesp die niet weten dat ze nazaten zijn. Ze kunnen er relatief gemakkelijk achter komen als ze op hun naam in Google zoeken en onder andere mijn stamboom vinden.’

‘Bij de laatste wandeling waren we met zeven nazaten bij elkaar in Weesp. Een

van hen nam contact met mij op via Facebook. Onze betovergrootmoeders waren zussen. We zijn dus hele verre familie, maar noemen elkaar neef en nicht. Het klikt goed, zoals mijn “neef” zei: “Ons DNA herkent elkaar!” In september organiseert Van der Vegt opnieuw een dergelijke wandeling. ‘Mijn vader gaat weer meelopen. Hij is tachtig en heel erg trots. “Mijn dochter onderzoekt vol verve de familiegeschiedenis!” zegt hij dan en hij *likt* als een gek op Facebook!’ Van der Vegt werkt ongeveer twee dagen van de week aan haar onderzoek en het bijhouden van haar blog. ‘Maar ik doe heel veel puur vanuit mijn interesse voor geschiedenis. Ik wil niet alleen Christiaans leven in kaart brengen, maar een beeld schetsen van zijn hele sociale omgeving. Ik lees daarom ook veel over het stadhoudelijk hof en bezoek huizen waar portretten van adellijke families met pages hangen. Het is een stukje van je leven dat altijd met je meeloopt, een

stukje in je hersenen dat je geactiveerd hebt en je nooit helemaal uit kunt zetten.’ Iedereen die Christiaans verhaal wil lezen, zal naar de website hoeheetchristiaan.nl moeten, want, zo drukt Van der Vegt mij nogmaals op het hart: ‘Een boek zal er niet komen, ondanks dat ik al meerdere aanbiedingen gehad heb. Ik wil niet dat Christiaans verhaal achterin de boekenkast verdwijnt. Mijn blog is mijn monumentje voor hem. Hij is beschuldigd van landloperij en in totale armoede gestorven. Dankzij de brieven die hij aan het einde van zijn leven aan de koning schreef, kan ik zijn verhaal vertellen en hem zijn eer en hopelijk ooit zijn naam teruggeven. Ik wil dat mijn onderzoek een beleving is voor mijn lezers.’

Oog in oog

Op de vraag wat Van der Vegts droomvondst zou zijn, heeft ze direct een antwoord klaar: ‘Het gerucht gaat dat er een schilderij bestaat van Abraham d'Arrest met Christiaan in de schaduw op de achtergrond. De oude inventarislijst spreekt over vier portretten die op zolder stonden bij de familie. Als het portret bestaat, is het mogelijk geveild of nog in familiebezit. De mannelijke lijn is echter met de zoon van de burgemeester – degene die Christiaan na zijn verblijf bij de familie aan een aantal baantjes hielp – al uitgestorven en via vrouwelijke lijn allerlei kanten op vertakt. Maar dat schilderij zou ik dolgraag willen vinden, want hoe mooi zou het zijn als ik hem in de ogen kan kijken?’ •

Sophie Reinders is neerlandica en werkt aan de Radboud Universiteit aan een proefschrift over vrouwenalba amicorum